

Martina ŠVANCAROVÁ

Původ estetické zkušenosti

Bakalářská práce Ústav filosofie a religionistiky FF UK

Velkou předností práce Martiny Švancarové je nejen zvolené téma, jímž je nalezení společné půdy dvou jinak odlišných autorů, ale zejména jeho zpracování. Věnuje se sice obecnému problému chápání estetické zkušenosti ve filosofii 20. století, ale přistupuje k němu ze zcela konkrétního ukotvení v uměleckých dílech (Kintera, Nikl, Aurora) a současně s tím si pak podrobněji všímá velmi podstatné charakteristiky myšlení 20. století, tj. obratu od vnímání k *aisthésis* a k dotud opomíjenému význam intelektuálně ještě neartikulované smyslové zkušenosti. To vše nahlíží Martina Švancarová dvojí (ale nakonec nějak komplementární) perspektivou, když srovnává Lyotardovy analýzy *aisthésis* s ranými Levinasovými pracemi, takže přínos obou v této věci osvětluje různé aspekty „původu“ estetické zkušenosti.

V této, s pozdní fenomenologií řečeno, „předpredikativní“ rovině zkoumání se pak ukazuje jako pojem, který je třeba podrobněji promyslet, pojem „matérie“ (u Lyotarda i Levinase). Autorka velmi přesně ukazuje (a srovnáním s Bergsonem i dokládá), že „matérie“ je v této rovině něco jiného než „hmota“, že jde vlastně (zejména u Lyotarda, viz třeba jeho „*immatériaux*) o „nemateriální materii“. Tato úvaha se stává východiskem k hlubšímu pochopení onoho obratu k *aisthésis*, protože do hry se takto dostává denomén „dotýkání“ jako gesta odlišného od uchopování, resp. chápání. Na straně uměleckého díla je gesto způsob ukazování k neuchopitelnému, ale právě proto můžeme gestu rozumět jako určité krajní podobě doteku (a tedy vztahu, který neruší distanci). Velmi dobrá je v této souvislosti úvaha o „nevyčerpatelnosti“ výkladu – cosi z toho, k čemu gesto ukazuje, vždy zbývá a je neredukovatelné, protože nepřevoditelné plně na významy. To je důležitý moment, protože estetika se spojuje s rozměrem nějak etickým: musíš naslouchat, nesmíš zahlazovat, před setkáním s otevřeností smyslu nesmíš uhýbat.

Levinas, který tematizuje *aisthésis* jakožto exotismus, odkazující až k vrstvě neosobního existování (*il y a*), je pro Martinu Švancarovou i potud, že (a to je asi nejoriginálnější interpretace celé práce) dovoluje mluvit o fenoménu úzkosti (s. 17 a n.), tedy nějak naznačit směr, jímž Levinas čte Heideggera. Ale Martina velmi dobře vidí, že toto heideggerovské upomenutí na konečnost je u Levinase propojeno s blanchotovskými motivy „druhé noci“, tedy právě s podivným statutem ono neosobního existování bez já a subjektu v rovině *il y a*. Pak se ale nějak Lyotard s Levinasem doplňují, protože v jednom i druhém případě je vztah interpretován z hlediska vystavenosti, pasivity či (jak bude později říkat Levinas) asymetrie. Ale ta je přítomná právě již i v Lyotardově konceptu „*anima minima*“.

Práce jako celek je velmi pečlivě promyšlená a rozhodně není jen referující. Martina Švancarová našla důležité téma, a protože zvolila srovnávání, uvolnila si pro sebe určité místo mezi Lyotardem a Levinasem, v němž může naznačovat originální řešení.

Práci navrhuji hodnotit jako **výbornou**.

Miroslav Petříček